

Передплата

на «РУСЛАНА» вносьть:
в Австрії:
на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границю:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокє число по 10 сот.

РУСЛАН

»Виреш ми очі і душу ми виріеш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска. — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня
крім неділі і руских свят
о 5½ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і
експедиція «Руслана» під
ч. 1. пл. Домбровского (Хорун-
щини). Експедиція місцева
в Агенції Соколовского в
насажі Гавмана.

Рукописи звертає ся лише
напередне застереженє.—
Рекламації неопечатані є
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Парляментарне чи урядниче міністерство?

(X) Трудности при твореню нового кабінету, про які ми вже вчєра згадували, починають викликувати зневіру, чи взагалі серед таких обставин зумів бар. Бінерт утворити парламентарне а бодай спарляментаризованє міністерство. Отже хоч окрім німецьких вольнодумців під проводом N. fr. Presse всі інші парламентарні сторонництва противні урядничому міністерству, не є тепер виключена можливість, що бар. Бінерт буде приневолений залишити змаганя до утвореня парламентарного або коаліційного міністерства, а обсадить поодинокі теки бюрократами. Особливо може бар. Бінерта приневолити до сєго поступованє німець. вольнодумців і Чехів.

В німецько-вольнодумнім таборі настали справдешні перегони за міністерськими тежами а наслідком того страшний заколот і коромольства, і очевидне змаганє, що би поспувати справу бар. Бінертови, котрого N. fr. Presse підозріває о якісь звязи з христ. суспільникамн. Давнійше, коли христ. суспільники домагали ся три місяця в кабінеті відповідно їх числовій силі, докорювала їм N. fr. Presse ненаситністю, а тепер, коли они вдоволяють ся лише двома, підозріває їх, що за тим криє ся щось небезпечного! Але й навіть N. fr. Presse пускають нечувані байки в свѣт і приписують д-рови Гессманови замір, про який ми вчєра з дневникарського обовязку згадали, якогось справдешнього наїзду для христ. суспільної пропаганди.

Виконні виділи німецьких вольнодумців домагають ся не тільки, що би задержати дотеперішню розмірність в складі міністерства, але й добивають ся, що би д-ра Мархета удержати на теперішнім становищі, що знов є зовсім неможливе. Коли христ. суспільники вимагали від бар. Бека поруки що до держаня условин правильної парламент. праці і переведеня порозуміня між Німцями і Чехами, тоді на них N. fr. Presse накидала ся з великим завзятєм. Тепер же Bohemia не тільки удержанє д-ра Мархета вкладає бар. Бінертови яко найважнійше домаганє німецьких вольнодумців (vide Wahrmond!), але й далекосяглих порук що до національних відносин в Чехах.

Христ. суспільники стояли перед тим і також тепер за парламент. міністерством, бо таке міністерство має більшу силу і по-

вагу, яка потрібна буде не лише для переведеня так многоважного закона як предлога про обезпеченя на старість, але потреба також вільну бачність звертати на банкове питаня і війскові домаганя, які тепер наново піднесуть Мадяри. Христ. суспільники так добре зорганізовані, що їм і урядниче міністерство нічого не пошкодить, і они зуміють і в таких обставинах свої домаганя піддержати. Одначе инакше справа стоїть з німець. вольнодумцями, котрим соціал-демократи наєсуть чимало шкоди при бюрократичній системі.

Одначе обставини, як вже згадано, так складають ся, що Корона була приневолена дати бар. Бінертови порученє на той случай, коли б єму не повело ся утворити парламент. міністерства. В такім случаю отже остає оден вихід — урядниче міністерство, але в тім містить ся і певна небезпечність, бо годі виразно витичити границу, до якої при занепаді парламентаризму у нас може посунути ся в тім напрямі правительства. Корона очевидно з огляду на поважне межинародне положенє не може допустити до того, що би державна машина спляла ся наслідком внутрішних пересилень а се очевидно відібе ся на тих політичних сторонництвах, що є виновниками сих пересилень. Одєн поважний німецький політик висловив ся про сучасне політичне положенє, що на него бар. Бінерт робить таке вражінє, начєб він мав штилет схований в плащі. Деякі думають, що він має повновласть до можливого утвореня урядничого міністерства, а сей німецький політик переконаний, що бар. Бінертови уділено найдалшої повновласти ужити навіть §. 14-го а тако ж розвязати держ. раду.

Сей німецький політик запевняє, що то не є пусті слова, але що справді парламент зближає ся на край пропасти, наколи сторонництва заздєлєгд не отямлять ся.

Alldeutsche Korresp. промовляє за удержанєм при твореню кабінету status quo без яких небудь уступок в одєн або другий бік, за ухвалєнєм бюджет. провізорії, першим читанєм закона про обезпеченє на старість, сербским торговим законом ще перед Різдом, по Різді за скликанєм чєского сойму з виключенєм всіх політ. справ. Для розвязки німецько-чєского питаня домагає ся національної автономії і язикового закона поки що для Чех і покликаня в тій цілі 24-членного комітету вибраного зпоза сойму і держ. ради в рівнім числі з Німців і Чехів.

Вчєра вигляди утвореня парламент. кабінету поправили ся так, що може вже протягом нинішного дня бар. Бінерт буде мати готову лісту.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Предлогу про виборчу реформу вніс гр. Андраші в середу в угорскім соймі. Право голосованя призначанє в сій предлозі кождому угорському горожанинови, що скінчив 24 роки житя і не є виключений від права голосованя з інших окремих причин. Закон вимагає бодай однорічного засидженя в одній і тій самій громаді. Кождий виборець повинен вміти читати і писати. Виборець згаданой категорії має одєн голос, а ті, що покінчили бодай 4 класи сер. шкіл, віділову школу або відповідні класи заводових шкіл, або займають становища, що вимагають такого образованя, дальше ті, що покінчили 32 роки житя і відбули війскові обовязки або знов є батькамн родин і мають хоч трєє слюбних чи легітимованих дітий або бодай від трєх літ є заняті у того самого роботодавця в торговлі, рільництві або промислі — мають ще другий голос. Три голоси мають ті виборці, що покінчили бодай цілу середню або иншу рівнорядну школу, котрі займають становище, що вимагає такого самого шкільного образованя або котрі платять безпосередних податків бодай 100 К. — Голосованє є всюди явне. Після залученої статистици число виборців з трєма голосами вносьть 218.000; з двома гол. 896.000, між чим є 294.000 робітників; з одним голосом 1,404.000, між чим є 736.000 робітників. Неграмотні вибирають 127.000 правиборців, а між ними 68.000 робітників. Загальне число виборців вносьть 2,976.000 які репрезентувати будуть 2,976.000 голосів. Число дотеперішних виборців вносьло в р. 1908 — 1,116.000 виборців. До предлоги долучено широке мотивованє виключеня жінок від голосованя, установленя границі віку та введєня плюральности.

Відтак гр. Андраші довшою промовою узасаднював виборчу реформу. Єго промову перебивали послї демократичні немадлярські окликами, а инші послї демонстраційно її оплескували. На внесенє Андрашого перєслано предлогу до комісії, зложеної з 31 членів.

В національних клябах угорского сойму до останної хвилі не думали, що би виборча реформа, основана на плюральній системі, одержала вступину санкцію монарха, а внесенє її викликало велике зачудованє. Особливо румунські послї сподівали ся, що цісар під впливом громаднє надсиланнх телеграм проти плюральної системи відмовить вступної санкції. Дневник «Lupta» пише під

заголовком, „Що ж дальше?“ ось які замітки: »Ми Румуни не попадаємо в зневіру. Від 2000 літ страдаємо, то потерпимо ще два десятиліття, поки дух часу не принесе нам визволення. Тепер пора, щоби наші послы побороваали на житє і смерть реформу Андрашого«.

Соціял - демократи будапештєнські мимо заборони бурмистра відбули демонстраційний похід проти реформи. Підчас походу многих рамено, а 24 увязнено. Також ліберали і демократи будапештєнські мають відбути віче проти плюральної системи і вислати депутацию до цісаря.

Міністер - президент Векерле був у Відні на послуханю у цісаря і здавав справу про програму роботи сойму і біжучі питання, а також мав підчас свого побуту у Відні перевести переговори в банківській справі.

Цісар приймав в понеділок на послуханю депутацию музулман з Босни й Герцоговини під проподом бурмистра з Сараєва Куловича, а також членів ради міскої з Сараєва, котрі прибули зложити чолобитню монарсі. На промову бурмистра відповів цісар а сию відповідь відчитав секц. шеф Лязані в хорватско-сербськїм перекладі, що викликало велике вдоволенє серед депутатів. Цісар розмовляв опісля майже з кождим депутатом. Відтак були обі депутации у архієп. Франца Фердинанда, а рада міска приймала вельми гостинно прибувших до Відня депутатів.

Заграница.

Розправа над інтерпелляциями в берлінськїм парламенті в справі розмови цісаря Вільгельма була, як запевняє N. fr. Presse однодушною манифестациєю парламенту проти личної політики цісаря. Тимчасом, як звичає Berl. Tageblatt, цісар Вільгельм вислав знов гратуляційну телеграму одній гамбургській фірмі, в котрій російське правительство замовило 4 панцирні кораблі. Російський амбасадор, дізнавши ся про се, відкликав замовленє, побоюючися, що Франция дізнавши ся про се, не дасть позички, бо замовленє зроблено в німецькій фабриці. Так само побоюють ся, що розмова цісарська, що мала повнїти ся в однім англ. місячнику і містила обидливі вислови для англ. короля, катол. релігії і т. п. і наслідком того була викуплена німецьким амбасадором, може вийти на яву, бо зберегла ся коректєвє статї і може дістати ся в непокликані руки.

Француско-німецький спір викликаний подїями в Касаблянці в Марокку, що ледви що не довів до оружної розвари між сими державами, полагоджено, як можна було на основі останних вістій сподівати ся, мирним способом. Німецьке правительство уступило з первісного становища і тим способом справу убито.

Про побут цісаря Вільгельма в Шенбруні висловлює ся Nord. Allg. Ztg, що причинив ся до скріпленя союзу обох сусїдних держав і єсть виразом тривкої і підставової спільности інтересів і тому дає поруку незмінної тривкости в будучині.

Італійський король написав відповідь на відручне письмо цісаря в справі злуки Босни й Герцоговини вельми сердешну і щїру, котру вручить цісарєви амбасадор Аварна. Полїтика Італії, сказано там, змагає до промощеня дороги до ціли, яку собі витичала Австрия. Се стає важним доказом, що Італія не відскочила від тридержавного союзу, як деякі дневники недавно запевняли.

Настрій воєнний в Сербії зріс знов під впливом нової воєн-

ної промови королевича Юрія, якою відповів по повороті з Петербурга на привіт білгородского бурмистра. В Петербурзі дізнав я вражінє, що Росия вступить ся за нашу справу, а коли голос Росії і инших держав нам прихильних не ви старчить, щоби стати в обороні нашого права, тоді мир буде для Сербії гірше невиносимий як війна, житє буде тяжайше, як смерть а ми не будемо питали, як сильний є ворог, лише, де він є.

Ся найбільш войовничє з дотеперішних промов королевича викликала в Times-і замітну оцінку. Сей дневник вказує на те, що сею промовою може королевич наробити великих клопотів в сербскому правительству. А колиб навіть она не мала поважних наслідків, то унеможливила б навіть державам Сербії прихильним, зробити щонебудь для єї домагань. Не сумніваємо ся, що ся промова зустрїне ся з острым осудом в Петербурзі. — Отсі замітки англ. дневника стають певним доказом, що й Англії вже за багато з моральним пособлюванєм Сербії.

Також Меншиков в »Новомъ Времени« вказує на се, що дуже нерозумно було би для Сербії розпочинати війну з двома державами, коли Росия має діло з внутрішнім розладом. »Не думаємо «спасати» наших братушків, що би они відтак устами черногорского княженича Данила виголошували тоасти на нашу погибель« (се натїк на протиросійський тоасти княженича підчас рос.-япан. війни).

Також посланництво Новаковича не повело ся і він вернув з нічим з Царгорода. Дневник молодотурецьк. комітету »Шурай Умег« зазначає, що війна з Австриєю рївнає ся самоубійству Сербії. Союз Туреччини з Росїєю, до якого дораджував Новакович, похнув би Туреччину до війни з Австриєю, а Росия не дасть ся до сего втягнути, бо й Німеччина й Італія не допустили б до сего. Тимто королевичєви і Пасичови дораджувано, щоби вихомирили ся.

Туреччина скріпляє дальше свої залоги в санджаку новобазарськїм, котрому зрозить сербско-чорногорский наїзд і виступила з рїшучим представленєм до сербского правительства, щоби здержало ся з нагромаджуванєм вїска на границях санджаку.

В Персії положене внутрішне стало вельми грізне. Побоюють ся іменно, що нова вспїтна політика перского шаха може довести до вельми сумних наслідків. В урядових кругах говорять, що на случай грізнїйшого заколоту можуть вийти до Тебрису російські вїска. Найгіршими живлами є анархистичні збігці російські з Баку.

З російского конституційного раю.

(Конець.)

З Таращанського повіту (на Україні) пишуть: Зовсім не цікавлять ся селяни думою, а як і питають часом, »чи є та дума?«, то тільки »так собі«. Така бай дужість селянства до діяльности нашого третього парламенту цілком зрозуміла: не почуло воно від його ні одного словечка про дороге й болюче питанє — про земельку і не лишило ся в серці селянина ні крихітки надїї на те, що дума дасть землю.

Поратунку в своїому безземелї та малоземелї селяни кинули ся шукати в переселенї. Як плав пливе, повалили в далекі невідомі сибірські краї, збуваючи за безцінь здобує гріркою кривавицею

майно; сподїваючися хоч на чужині спекати ся тих злиднів, що доїли до живих печінок в дома. І ніщо не спинає селян перед жаданями кращого житя, кращої долї. Але непривітно стрічають повних рожевих мрій пересельців холодні азиатські степи: не одній семї, знесилєній холодом та далекою дорогою, приходить ся повертати ся до рїдної батьківщини. Щож чекає їх тут? — ще гірші злидні та горюваня. Доводить ся стигатись на нове хазяйство; а чи скорож то його матимеш в такі часи, які тепер підскочили?... І клянуть сердешні нещасливу свою долю.

Повітова землеустроїтельна комісія тепер заклопотаана надїленєм безземельних та малоземельних селян. Участки дають ся по 5 десятин, ба є й більші. Але лихо й з сїєю землею: треба зараз покласти верхів (ніби то завдатку) за часток щось 74 р. 3 коп., а се не малий капітал для селянина. Де єго взяти в свїті Божому, та ще в такий сутужний рік? Продати нема чого, позичити нігде. І збувають єдину корівчину, останню свитину і усе, що тільки можна, щоби не зістати ся без земельки. Богато мусити брати в аренду, »щоб розжити ся«, як кажуть. Та як тут розживеш ся, коли за аренду давай, обробити найми, бо своєї скотинки біг—ма, насїня купи.... Крути, не верти, а доводить ся »хапати нашійницю« (влізати в борги).

Тягнуть ся з усіх сил селяни на той клаптик земельки, бо коли вона є, то й усе буде. Горюють тяжко... А тут, під темну піч, виплепають ся в комірчину злодії, заберуть, що попало; чи то збіжа, чи одежина яка; або виведуть з хлівця скотинку. Крадіжок, підпалів та усяких инш. злочинів по селах і не перечислити. Борять ся з сим лихом поки що виселенєм »порочних« членів.

На видатки по виселеню витрачено громадами 712 руб. з копійками. Не рідко вчиняють над злодіями й самосуди. Так в с. Лісовичах злодіїв, що попали ся в крадіжці корони, полотна то що, подили усією громадою по селу вбраних в крадені річи, і жорстоко знущались з них. А в с. Улашівці, отсе недавно, так »полічили« ребра злодіям, які відомі були усьому селу, що їм довело ся відвідати лікарню, та на сьому не скінчилось. Ще складено приговора про виселенє їх з села.

Певне, сими засобами не запобігти лиха і навряд чи стане спокійнїйше на селі, коли виселити оден два десятиліття »порочних«. Хто скаже, що на зміну першим не зявлять ся инші та будуть провадити своє темне діло?

Тільки просьвіта, широка загальна просьвіта на рідній мові зможе вирвати з корінем сї болячки на народньому тілі.

Просимо відновити передплату.

Новинки.

— Календар. В п'ятницю: руско-кат.: Стєхїя, Наркиза; римо-кат.: Стєхїя К. — В суботу: руско-кат.: † Кономи і Дамїана; римо-кат.: Сєрафіана.

— З дороги до Риму дістаємо з Лавочного отсю телеграму від Впр. о. Винярского: »Через спїзнєнє поїзду в Стрию о 90 мїнут стравили ми полученє з угорским поїздом. Сидимо 12 годїн в Лавочнїм. Через те дальший плян дороги помїшаний«. Поїзд, яким поїхала депутация Русинів на ювілей Св. Отця до Риму, виїхав зі Львова вчєра вечером о 6:30. Депутация мала станути в Римі дня 14. с. м. око-

